

(המשך מעמוד 21)

זמן לשירות הביטחון לחקור בדבר זהות מדליפיו של גולן. הטלפון הפרטי שלו וסלפון מערכת הארץ בירושלים היו נתונים להאזנה מתמדת. כן ניסו לעקוב אחרי פגיונותיו של גולן עם אישי המדינה בכירים. הן הראשיהממלה והן לשירות הביטחון ברור לחלוטין כי המדליף של גולן היה אישיות בכירה ביותר.

הש. ב. פועל

ירות הביטחון אף הגדיל לעשות, והרכיב רשימה של חשודים. רשימה זו וזה לרשימת האישים שהשתתפו במשא ומתן בצורה זו או אחרת.

הרשימה האזנה על: הטלפונים של שר החוץ לשעבר אבא אבן; מי שהיה יושב ראש המישלחה לשיחות הקילומטר ה-101 אהרון ("אהלה") יריב, סגן-ראשיהממלה של גולן; יגאל אלון; ראשיהממשלה לשעבר גדולה מאיר; שריהביטחון שיעבר מאה דיין, אפי אברון, שימחה דינין, שגריר ישראל בארצות-הברית. היה תחת עיקוב בעת ביקורו בארצות-הברית.

בפגישה מצומצמת שהתקיימה אחרי הפגישה הרחבה יותר עם השירים, ואשר בה השתתפו אחדים מהמקורבים לרבין ולשריהביטחון שמעון פרס, גילה רבין במי הוא חושד מתוך רשימת החשודים שהורכבה. הוא גם טען כי ידרוש את העמדת המדליף לדיון, על-פי חוקיהחירום הנוגעים לפגיעה בביטחון המדינה.

רבין הודיע, כי אם לא ימוצו כל ההליכים נגד מי ששיירות הביטחון יצביע עליו כאי-שם, ולא חשבו מה הינו או מה היה מעמדו, הוא יפטור מתפקידו.

הבעייה השנייה שהרגיזה את רבין טמנה במערכתהיחסים האישית שבין ראשיהממשלה לרבין מתי גולן עצמו.

כאשר הוגלו שמות מועמדים שונים לתפקיד ראשיהממשלה, היה גולן הראשון שהעלה את שמו של יצחק רבין כמועמד לתפקיד ואף תמך בו. אולם תמיכה זו ברבין החזיקה מעמד בדיוק ארבעה חודשים מיום בחירתו של ראשיהממשלה לכהונתו. גולן הפך חלוץ העיתונאים החוקקים את יצחק רבין, והיחסים ביניהם התהדרדו. הפכו מתוחים ביותר. באחת משיחותיהם שאר תן ערך ראשיהממשלה לפני כמה חודשים לכתבים המדיניים, הוא התפרץ על גולן בטון-רוח, והעליכו לפני שאר הכתבים. ביום השלישי שעבר התפרסמה בהארץ רשימה של גולן, תחת הכותרת ציר קאמרי וושינגטון, בה לעג בגלוי לראשיהממשלה, ותאיר אותו כאישיות חלשה והרת-אסון. ביום הרביעי בשבוע שעבר, למחרת פירסום המאמר, קם גולן למישרי הצנזורה בתל-אביב, שם הודיע לו כי סיפרו נאסר לפירסום — במלואו.

אולטימטום לכתב

אולם לא רק איסור פירסום הוטל על ה"ספר. גולן, שלקח כאותו יום את ההעתק שנשארו בהוצאתהספרים שעמדה להוציא את ה"ספר, זמורה-בת-חור, נדרש על-ידי הצנזורה להעביר לידיו את כל עותקי כתביהיד שנשארו ברשותו, וכן כל רשימה שנמצאת בידו, והקשורה בחומר של ה"ספר. לגולן ניתן אולטימטום, כי אם לא יעביר את החומר לשליטנות עד למחרת היום בשעה 9.00 בבוקר, הוא ייעצר.

גולן נדהם מהסיגנון הקפוי של הצנזורה. הוא נדהם עוד יותר, כאשר נודע לו מאוחר יותר על התערבות היועץ-המשפטי-לממשלה בענייניו שלו, ועל המגעים בין ראשיהממשלה והשרים, לבין ראשיהממשלה וחברי-הכנסת, ביחס לספר שלו.

לפני הודעת הצנזורה, לא פנה אל גולן איש כדי לנסות לשכנעו בנוק שיביא פירסום החלקים ה"מסוכנים" ב"סיפרו, איש לא ביקש ממנו להוציא קטעים מהספר, ואיש לא טרח לבקשו לדחות את הוצאת הספר. ראשיהממשלה יצחק רבין החליט ללכת נגד גולן ביד קשה, כשהוא דורש בדרוכו כל פיסקה בחוק הישראלי והבינלאומי, הנוגעת לחופש העיתונות והביטוי.

למחרת היום עשה גולן מיספר פעולות. ראשית, הוא החזיר להוצאת הספרים את המיקדמה בסך 1000 לירות שאותה קיבל מהם. הוא נועץ בעורכי עיתונו ובראשם גרשום שוקן, ועם עורכיהדין שהעיתון העמיד לרשותו, והודיע לצנזורה כי הוא עדיין שוקל אם לתת להם את החומר המבוקש. רבין, שקיבל דיווח על סירובו

ניסיון ההשתקה

בינתיים אף קיבלנו הודעה כי איש שירות הביטחון נישלה לביתההדפוס בו מודפס העולם הזה כדי לפקח ולשמור שלא נדפס אף מילה שלא אושרה על-ידי הצנזורה.

רק כעבור מיספר שעות קיבלנו חזרה את החומר מהצנזורה. ידוע לנו כי הוא הועבר לדרגים גבוהים הרבה מעל הצנזורה, וידוע לנו כי ראשיהממשלה היועץ המשפטי מתעניינים אישית בחומר זה. אולם גם החוקים הדרקוניים של הצנזורה לא עמדו לה הפעם. הצנזורה רבין ושמגר ידעו, כי אם הם יפסלו כתבות אלה, אנו ניפנה לביתהמישפט-הגבוה לצדק, נוכח את שירות ליבה של הצנזורה וניכנה. לצנזורה לא היתה ברירה והכתבות אושרו במלואן.

פרשה אפלה

אולם כתבות אלה הדליקו אור אדום אצל ראשיהממשלה. הוא ידע כי בעיקר בוח פירסומן הבין המדינה כולה כי עוד פרישת סתימתיה טבעת במים העכורים של השליטון, אשר איבד כאן כל צלם המוקרטי. היה ברור שעם הופעת העולם הזה ברחובות תל-אביב, ביום השלישי בי ערב, תפוצץ הפרשה בהד חזק.

כתבי החוץ בארץ, אשר בינתיים נודע גם להם הסיפור, למי במלואו ולמי בחלקו, החלו להעביר ידיעות למערכות עיתונינו, אשר ניפסלו כולן על-ידי הצנזורה. היה ברור, כמו בפרשיות אחרות, כי אחד מהם יצליח בסופו של דבר להביא ריח את החומר לחו"ל והוא יתפרסם שם. וכך אכן קרה. ניויורק טיימס פירסם את הידיעה ביום ג' בבוקר, וזה שימש תמרץ נוסף לרבין לבטל את האיסור.

לראשיהממשלה, יצחק רבין, נותרו שעות מעטות, עד הופעת העולם הזה או פירסום הפרשה באחד מעיתוני החוץ, לנסות ולהציל את יוקרתו ולטייה את ניסיונותיו לסתום את הפה ולרמוס את אישיות היסוד של הדמוקרטיה בארץ. ביום שני בשעת חצות פירסם דובר צה"ל, אחי שקיבל הוראה לכך מראשיהממשלה, הודעה קצרה, "בעיקבות אלה" אשר מסרה כי ספר אותו הגיש מתי גולן ל-צנזורה, אשר היה בו חומר סודי וסודי ביותר ואשר פירסומו עלול היה לפגוע בביטחון המדינה. נפסל על-ידי הצנזורה. העולם הזה לא זכה להיות הראשון שיפרסם את הידיעה, אולם די לנו בכך שהכתבתו של ראשיהממשלה הוציא לאור פרשה אפלה, אשר הקשר בינה לביטחון המדינה לא קיים כלל ואשר שמירתה בי סוד היתה משרתת את האינטרסים הפרטיים שלו עצמו, מבלי להתחשב כלל בעקרונות האלמנטריים של מישר דמוקרטי.

העולם הזה

פרשת ווטרגייט הפכה סמל למאות ואפילו מיקרים שבהם פירסמו עיתונים אמריקאיים דברים אשר נחשבו כסודות לאומיים במדינתנו. דנינות האמריקאית, ומעולם לא סירב איש לשבת עם האמריקאים בגלל סיבה זו. לא הם אלה שיסרבו לשוחח ולנהל משא-ומתן בגלל החשש שמא ידלוף משהו החוצה.

אך חמורה מכל הסכמתם של השרים וחברי-הכנסת לדרישתו של רבין ושל חיו"ר עץ המשפטי להטיל טרור, לאיים במאסר ובמישפט על עיתונאי המעז להטיח ביקורת בשלטונו של רבין, חמור מכל השמוש בדגליהביטחון, כדי להטיל צנזורה פוליטית על ספר שבינו לבין גושא הביטחון אין כל קשר.

אם אומנם יצליחו רבין, שריו והיועץ-המשפטי-לממשלה במיקרה זה של גולן, פתוחה בפניהם הדרך למנוע כל פירסום וכל ביקורת על שליטונם בכל עתונו, ועל כל אדם, ולהפוך את ישראל מדינה בעלת מישר טוטאליטארי, כמו בארצות הנחיתות ביותר שמאחרי מסך-הברזל.

טרור על עיתונאים, כשרבין לא מהסס כלל להשתמש בחוקי הוד מלכותו, מלך בריטניה הדליקה אצלו אור אדום. נודע לו על פת השליטון הזר בארץ, לאיים על עיתונאים במאסר, להפעיל צנזורה ביטחוני ניה בנושאים פוליטיים ולהפעיל את שירות הביטחון הכללי, מוסד אשר הוקם למלחמה במרגלים ובוגדים, כדי לשרת את צרכיו הפוליטיים-אישיים.

כשהיה ברור לו כי העיתונות היומית כולה גרתמה לקשר השתיקה, כי חברי הכנסת מכל הסיעות עברו לדום ברגע שנאמרה מילת הקסם, "ביטחון המדינה" ולא השתמשו בחובה שניתנה להם על-ידי בוחריהם כדי להגן על הדמוקרטיה בי מדינת ישראל, ידענו שמוטל עלינו לפזר צץ את הפרשה, לשבור את קשר השתיקה ולהפסיק את השתוללותו של יצחק רבין. ביום ראשון בבוקר, אחרי שאספנו את כל הפרטים הקשורים בספר ובפרשה, הוגי שהכתבה לצנזורה, כעבור מיספר שעות טילפן הצנזורה לעורך העולם הזה אורי אבנרי והומין אותו לשעה 2.30 אחר הצהריים למישרדו. הזמנה זו היתה די תמוהה בנינינו. בדרך כלל מעביר הצנזורה חזרה את החומר שנישלה אליו דרך שליח ה"מערכת, בין אם הוא אושר ובין אם הוא נפסל.

בשעה הנקובה הגיעו למישרדי הצנזורה אורי אבנרי, אלי תבור ויוסי ינאי. נוסף לצנזורה נוכח בפגישה סגנו, קצין בדרגת רב-סרן.

ללא מילים מיותרות הגיש לנו הצנזורה את הכתבה שהיא פסולה מהאות הראשונה בה עד המילה האחרונה. אחר-כך החל טכס מזוהר. הצנזורה שלף ממגירתו ספר והקריא לנו במלואם את חוקי החירום הקשורים בצנזורה ובפירסומים. החוקים אותם הקריא לנו הצנזורה מתפרסמים בי עמוד 19 בגיליון זה.

רק אחרי שניפרדנו מהצנזורה הבנו את פשר טכס האזהרה כמישרדי הצנזורה. הצנזורה רצה להקריא לנו את החוק בנוכחות עדים, כדי שלא נוכל לטעון שלא הוזהרות למחרת בבוקר הגיעו למערכת שני חיי-לים, שליחי הצנזורה, בידם מיכתב תחום על ידו, "המסכם" את השיחה והטכס שניערכו ביום הקודם, הכל לפי הפרוטוקול. גזירת הצנזורה הפכה את החלטתנו לפרוץ את הפרשה, או לפחות להביא לידי-עת הציבור שימתבל עסק-ריבש חדש, לחנושה הרבה יותר. בגלל מיגבלות הצנזורה נכתבו במערכת שלוש כתבות סדר-נות, האחת על פיטפוטיו של הנרי קיי סינגר, השנייה על השתוללותו של יצחק רבין, כתבה אשר סקרה אף מצבים דומים בתקופת מנגנון החושך של בן-גוריון ואיסר הראל ואילו השלישית על מתי גולן, יחסיו עם ראשיהממשלה, קשריו הטובים בצמרת, מדליפיו והפרשות אותן הוא פוצץ.

הבהרנו היטב לצנזורה כי כתבות אלה היא לא תוכל לפסול משום שאין להן כל נגיעה לחומר ביטחוני. לסיפרו של גולן או ליחסי החוץ של ישראל.

בבוקרו של היום הרביעי האחרון הגיעה לידיו של יוסי ינאי ידיעה אשר הדליקה אצלו אור אדום. נודע לו על ישיבת ממשלה סודית שנערכה באותו בוקר, לינאי נודע כי השרים שהוזמנו לישיבה קיבלו הוראה שלא לבוא במכוניותיהם הפרטיות, כדי שעיתונאים שיעברו במיקרה ליד הבניין לא ידעו על קיום הי-פגישה.

ינאי שהה באותו בוקר בבניין הכנסת בירושלים. כשהוא אוסף פרט לפרט, התי-ברר לו כי נושא הפגישה היה ספר, אותו כתב סופרו המדיני של הארץ מתי גולן, אשר הצנזורה פסלה אותו על פי הוראתו של רבין.

בשעת הצהריים ניקראו חברי ועדת החוקי-הביטחון לישיבה שלא מן המניין, בה השתתף גם ראשיהממשלה, כדי לדון בפרשה זו. ואילו בשעות אחר הצהריים אסף יצחק רבין את ועדת העורכים. לעורכי העיתונים היומים הוא סיפר כי הצנזורה פסלה את ספרו של גולן.

פרוץ מילחמת יום הכיפורים ועד אחרי חתימת הסכמי ההפדה עם מצרים וסוריה. לדברי רבין, עלול פירסום הספר לגרום נזק

וכי יש בו פרטים סודיים וסודיים ביותר, אשר פירסומם יפגע בביטחון המדינה. ראשיהממשלה ביקש מעורכי העיתונים שלא פרסמו את הסיפור ולו ברמז, וכפי שנוהגת תמיד ועדת העורכים, הם הסכימו מייד לקיים קשר שתיקה מוחלט בי נושא זה.

צנזור מאיים

בועדת העורכים חברים רק עורכי העיתונים היומיים. עורכי העולם הזה אינם חברים בה. אותה פגישה נמשלה השאלה: "ומה יהיה אם העולם הזה יפרסם זאת?" והתשובה שניתנה: "אנחנו נימנע ממנו את הפירסום". עם הודעת השליטנות למתי גולן על פסי-לת סיפרו, הוא נידרש, תחת איום מאסר על פי תקנות החירום הכלליות, להפסיק בידי הצנזורה את כל עותקי כתבי-היד הנמצאים בידו וכן כל פרוטוקול ומי-מד הקשורים בספר, דרישה אשר מעולם לא הועלתה בצורה זו כנגד עיתונאי או סופר.

ככל שאספנו יותר פרטים, הן על תוכן הספר, פרישת פסילתו ויצירת קשר ההש-תקה המוחלט סביבו, היה ברור למערכת העולם הזה כי עלינו לשבור קשר זה. היה ברור לנו כי ראשיהממשלה איבד את עשתונותו, הפעיל אוימי טרור, כדי שירות הביטחון ואת חוקי החירום את למנוע פירסומם של פרשה פוליטית, אשר אינה קשורה כלל וכלל לביטחון המדינה, רק כדי לשמור על שילטונו ושליטון ממשלתו.

ידענו כי אם יצליח יצחק רבין במזוי-מתו, יפתח שער רחב להפעלת דיכוי

של גולן להחזיר את החומר, נבהל במיקר צת, והורה לצנזורה לתת לגולן ארכה עד למחרת, יום שישי, בשעה 12.00 בעהריים. בינתיים גילו עורכיהדין של גולן, כי קיים חוק המחייב אותו לתת לצנזורה כל חומר שנדרש ממנו, הם הסכימו להעביר את החומר לצנזורה, בתנאי שהיועץ-המשפטי-לממשלה יתן לגולן התחייבות בכתב כי הוא לא ייעצר בגלל הספר, וכי הספר יועמד לרשותו ולרשות עורכיהדין שלו, אם הם יחליטו לפתוח במאבק מישפט נגד הצנזורה כדי לאפשר את הוצאת הספר. לאחר שהיועץ-המשפטי לממשלה התי-חייב בכתב, הביא גולן את החומר לצנזורה.

חרור נגד עיתונאים

מיחמת רבין בגולן מעוררת מחשבות חמורות ביותר, לגבי כשירותם של אישים שונים במדינה, לגבי שמירת חוקייהיסוד של תופשיהעיתונות והחופש הביטוי, ולגבי פוליטיזציה של שירותי הביטחון-הכללי.